

Sygn. akt I UK 417/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 30 stycznia 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Piotr Prusinowski (przewodniczący)
SSN Zbigniew Myszka (sprawozdawca)
SSN Krzysztof Rączka

w sprawie z odwołania Z. C.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w C.
o prawo do emerytury,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 30 stycznia 2019 r.,
skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 8 czerwca 2017 r., sygn. akt III AUa [...],

- 1. uchyla zaskarżony wyrok tylko w części oddalającej apelację organu rentowego w zakresie koniecznym do ustalenia prawidłowej daty początkowej przyznanej ubezpieczonemu emerytury i tę sprawę przekazuje Sądowi Apelacyjnemu w [...] do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego,**
- 2. oddala skargę w pozostałym zakresie.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w [...] III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 8 czerwca 2017 r. oddalił apelację Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w C. od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w C. z dnia 10 lutego 2017 r. zmieniającego negatywną decyzję organu rentowego z dnia 21 lipca 2016 r. i przyznającego ubezpieczonemu Z. C. prawo do wcześniejszej emerytury od dnia 20 lipca 2016 r.

W sprawie tej organ rentowy uznał za udowodniony przez ubezpieczonego na datę 1 stycznia 1999 r. 25-letni okres składkowy i nieskładkowy ubezpieczenia, ale do wymaganych 15 lat prac w warunkach szczególnych nie uwzględnił okresów zatrudnienia od 6 maja 1978 r. do 4 maja 1991 r. w [...] „M.” na stanowisku elektromontera sieci elektroenergetycznych oraz od 6 maja 1991 r. do 31 grudnia 1998 r. w [...] „E.” na stanowisku elektromontera rozdzielni i sieci elektroenergetycznych.

W tej spornej kwestii Sąd pierwszej instancji ustalił, że ubezpieczony „pracował na Hucie [...], Hucie [...] na wydziale stalowni, elektrostalowni, siłowni, koksowni, walcowni blach grubych i gazowni”, i było to zatrudnienie w szczególnych warunkach dla celów nabycia prawa do wcześniejszej emerytury, co potwierdzały świadectwo wykonywania pracy w warunkach szczególnych z dnia 22 lutego 2005 r. wydane przez M. S.A., że od 6 maja 1978 r. do 4 maja 1991 r. ubezpieczony wykonywał prace przy remoncie i montażu urządzeń elektroenergetycznych na stanowisku elektromontera sieci elektroenergetycznych, wymienionego w dziale II, poz. 1 pkt 2 wykazu A załącznika nr 1 do zarządzenia nr 3 Ministra Hutnictwa i Przemysłu Maszynowego z dnia 30 marca 1985 r. W kolejnym świadectwie pracy z dnia 6 maja 1991 r. [...] „M.” dokumentowało zatrudnienie ubezpieczonego na stanowisku elektromontera. W świadectwie wykonywania pracy w warunkach szczególnych z dnia 21 stycznia 1999 r. [...] „E.” Sp. z o.o. wskazało, że od 6 maja 1991 r. do 31 grudnia 1998 r. ubezpieczony stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał prace elektromontera przy montażu rozdzielni i sieci elektroenergetycznych na stanowisku elektromontera rozdzielni i sieci elektroenergetycznych, wymienionego w dziale II, poz. 1 pkt 2 wykazu A załącznika

nr 1 do zarządzenia nr 3 Ministra Hutnictwa i Przemysłu Maszynowego z dnia 30 marca 1985 r.

W oparciu o takie ustalenia Sąd pierwszej instancji uznał, że prace świadczone przez ubezpieczonego w spornych okresach „są kwalifikowane jako prace przy wykazie A Dział II poz. 1 pkt 2.” rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze (Dz.U. z 1983 r. Nr 8, poz. 43 ze zm.). Dlatego na podstawie art. 184 ust. 1 i 2, art. 27, art. 32 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 1270 ze zm., dalej jako „ustawa emerytalna”) oraz § 1 ust. 1, § 2 ust. 1 i 2, § 3, § 4 ust. 1 powołanego wyżej rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. i przyznał ubezpieczonemu prawo do spornej emerytury poczynając od dnia 20 lipca 2016 r.

Sąd drugiej instancji ocenił, że Sąd Okręgowy przeprowadził prawidłowe postępowanie dowodowe, choć nieprawidłowo wskazał materialnoprawną podstawę rozstrzygnięcia, gdyż zatrudnienie ubezpieczonego w spornych okresach nie może być zakwalifikowane jako praca w warunkach szczególnych wymieniona w Dziale II Wykazu A załącznika do rozporządzenia z 7 lutego 1983 r., ale ubezpieczony stale i w pełnym wymiarze czasu (przez ponad 15 lat) wykonywał prace wymienione w Dziale XIV Wykazu A, w pozycji 25, obejmujące bieżącą konserwację agregatów i urządzeń oraz prace budowlano-montażowe i budowlano-remontowe na oddziałach będących w ruchu, w których jako podstawowe wykonywane były prace wymienione w tym wykazie. W konsekwencji przyznanie ubezpieczonemu prawa do spornej emerytury znajdowało oparcie w art. 184 ust. 1 i 2 w związku z art. 32 ust. 1 i 4 ustawy emerytalnej.

W skardze kasacyjnej organ rentowy zarzucił naruszenie art. 184 ust. 2 w związku z art. 184 ust. 1 ustawy emerytalnej przez niewłaściwe zastosowanie i przyznanie ubezpieczonemu prawa do emerytury od dnia 20 lipca 2016 r., pomimo nie spełnienia w tej dacie wszystkich warunków do przyznania tego świadczenia, ponieważ ubezpieczony złożył wniosek o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa, dopiero 17 sierpnia 2017 r., zatem jego emerytura

została ustalona od nieprawidłowej daty.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący organ rentowy wskazał, że skarga jest oczywiście uzasadniona, gdyż „w sprawie wystąpiło rażące naruszenie prawa polegające na przyznaniu ubezpieczonemu prawa do świadczenia od dnia 20 lipca 2016 r.”, podczas gdy w tej dacie ubezpieczony był członkiem otwartego funduszu emerytalnego, a wniosek o wykreślenie z rejestru i przekazanie do budżetu państwa środków pieniężnych zgromadzonych na jego otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu złożył dopiero w dniu 17 sierpnia 2017 r.

Wskazując na powyższe organ rentowy wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i orzeczenie co do istoty sprawy przez przyznanie ubezpieczonemu prawa do emerytury od daty spełnienia wszystkich przesłanek do uzyskania prawa do emerytury określonych w art. 184 ust. 1 i 2 w związku z art. 32 ust. 1 i 4 ustawy emerytalnej oraz o zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych. Ponadto skarżący na podstawie art. 398¹⁶ z art. 415 k.p.c. domagał się orzeczenia zwrotu wypłaconej emerytury za okres, w którym ubezpieczony „nie nabył prawa do świadczenia”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wprawdzie skarga kasacyjna została skierowana przeciwko zaskarżonemu wyrokowi „w całości”, ale z jej treści i wniosku o uchylenie zaskarżonego wyroku i orzeczenie co do istoty sprawy „poprzez przyznanie ubezpieczonemu prawa do emerytury od daty spełnienia wszystkich przesłanek do uzyskania prawa do renty określonych w art. 184 ust. 1 i 2 w związku z art. 32 ust. 1 i 4 ustawy o emeryturach i rentach”, a także z żądania zwrotu emerytury wypłaconej „za okres, w którym Z. C. nie nabył prawa do świadczenia” wynika, że skarżący organ rentowy w istocie rzeczy zaskarżył wyrok Sądu drugiej instancji tylko w części dotyczącej początkowej daty przyznania ubezpieczonemu emerytury z tytułu zatrudnienia w szczególnych warunkach pracy, wnosząc ponadto o orzeczenie zwrotu niewyliczonych przez skarżącego kwot bezpodstawnie i nienależnie wypłaconej emerytury. Istotna dla rozpoznania skargi kwestia złożenia przez ubezpieczonego

wniosku o „wykreślenie z rejestru członków otwartych funduszy emerytalnych i przekazanie do budżetu państwa środków pieniężnych zgromadzonych w jego otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu” nie była przedmiotem ustaleń faktycznych ani procesowych wniosków skarżącego, co nie zostało dostrzeżone przy wyrokowaniu przez Sądy obu instancji. W postępowaniu kasacyjnym nie jest dopuszczalne powołanie nowych faktów i dowodów (art. 398¹³ § 2 k.p.c.), przeto Sąd Najwyższy nie prowadził procedury weryfikacyjnej w zakresie tej kontestowanej daty przyznania ubezpieczonemu prawa do emerytury. Obowiązek zweryfikowania kontestowanej daty początkowej nabycia przez ubezpieczonego uprawnień emerytalnych obarcza nie tylko organy rentowe, ale także sądy powszechne orzekające w kwestii przysługiwania spornych uprawnień. Dlatego w celu zweryfikowania przez Sąd drugiej instancji prawidłowej daty początkowej nabycia prawa do emerytury przez ubezpieczonego, która zależy także od spełnienia materialnoprawnego warunku z art. 186 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach, tj. od złożenia wniosku o przekazanie środków zgromadzonych w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa, Sąd Najwyższy wyrokował jak w pkt. 1 sentencji na podstawie art. 398¹⁵ k.p.c., sygnalizując, że to przede wszystkim organy rentowe powinny wskazywać na wszystkie negatywne lub „terminowe” warunki nabycia spornych uprawnień rentowych, co nie zwalnia sądów ubezpieczeń społecznych z obowiązku zweryfikowania każdego z warunków wymaganych do ustalenia uprawnień emerytalnych, które powstają z mocy prawa (art. 100 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach), tj. z dniem spełnienia wszystkich warunków wymaganych do nabycia spornych uprawnień.

Równocześnie należy stanowczo podkreślić, że w uwzględnionym zakresie kasacyjnego zaskarżenia skarżący organ rentowy miał obowiązek wskazania konkretnej wartości przedmiotu kasacyjnego zaskarżenia w sprawie o prawo do emerytury, w której wprowadzie skarga kasacyjna przysługuje bez względu na wartość kasacyjnego zaskarżenia (art. 398² § 1 zdanie drugie k.p.c.), jeżeli równocześnie wnosił o orzeczenie zwrotu nienależnie wypłaconych świadczeń emerytalnych za sporny okres, „w którym Z. C. nie nabył prawa do świadczenia”, zamiast bezpodstawnego przerzucania na Sąd Najwyższy potrzeby rachunkowego

wyliczenia takich potencjalnie nienależnie spełnionych świadczeń w wykonaniu zaskarżonego wyroku (art. 415 k.p.c.).

Dalsza skarga kasacyjna skierowana przeciwko zaskarżonemu wyrokowi Sądu drugiej instancji „w całości”, która nie zawierała podstaw ani zarzutów co do zasadności orzeczonego ustalenia ubezpieczonemu prawa do emerytury, została w tej części oddalona na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c.